

Verslag: Archeologisch proefonderzoek in Ten Briele 5 te Sint-Michiels, Brugge

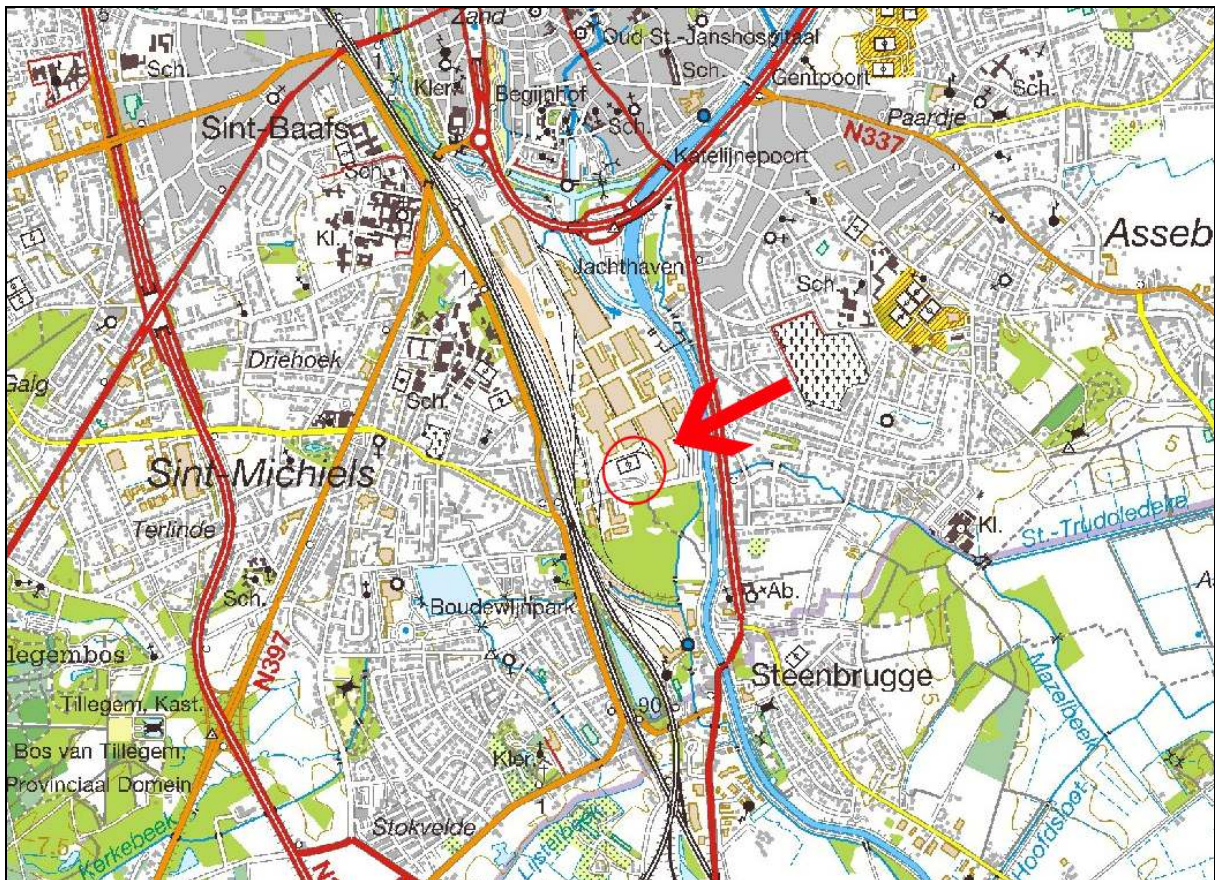
Auteur: Stefan Decraemer

Brugge 2010

1. Het archeologisch proefonderzoek en situering van het projectgebied.

Wegens de bouw van een opleidingscentrum voor industriële beroepen ter hoogte van het bedrijventerrein Ten Briele in Brugge werd door Raakvlak (Intergemeentelijke dienst voor archeologie in Brugge en ommeland), op vraag van Syntra West, een archeologisch proefonderzoek uitgevoerd. Het proefonderzoek vond plaats tussen 15 en 19 maart 2010. Het projectgebied is gelegen in de deelgemeente Sint-michiels, op ca. 1 km ten oosten van de Sint-Michielskerk (**cfr. afb. 1**). Het voormalig voetbalterrein van Bombardier behoort tot het projectgebied.

Het doel van het onderzoek was het inventariseren en waarderen van potentiële archeologische resten, die door de geplande werken zullen worden verstoord of verdwijnen. Deze resultaten worden geëvalueerd teneinde het voordien ongekende, archeologisch potentieel in de bodem vast te stellen en indien nodig een vervolgonderzoek in de vorm van een opgraving aan te bevelen.

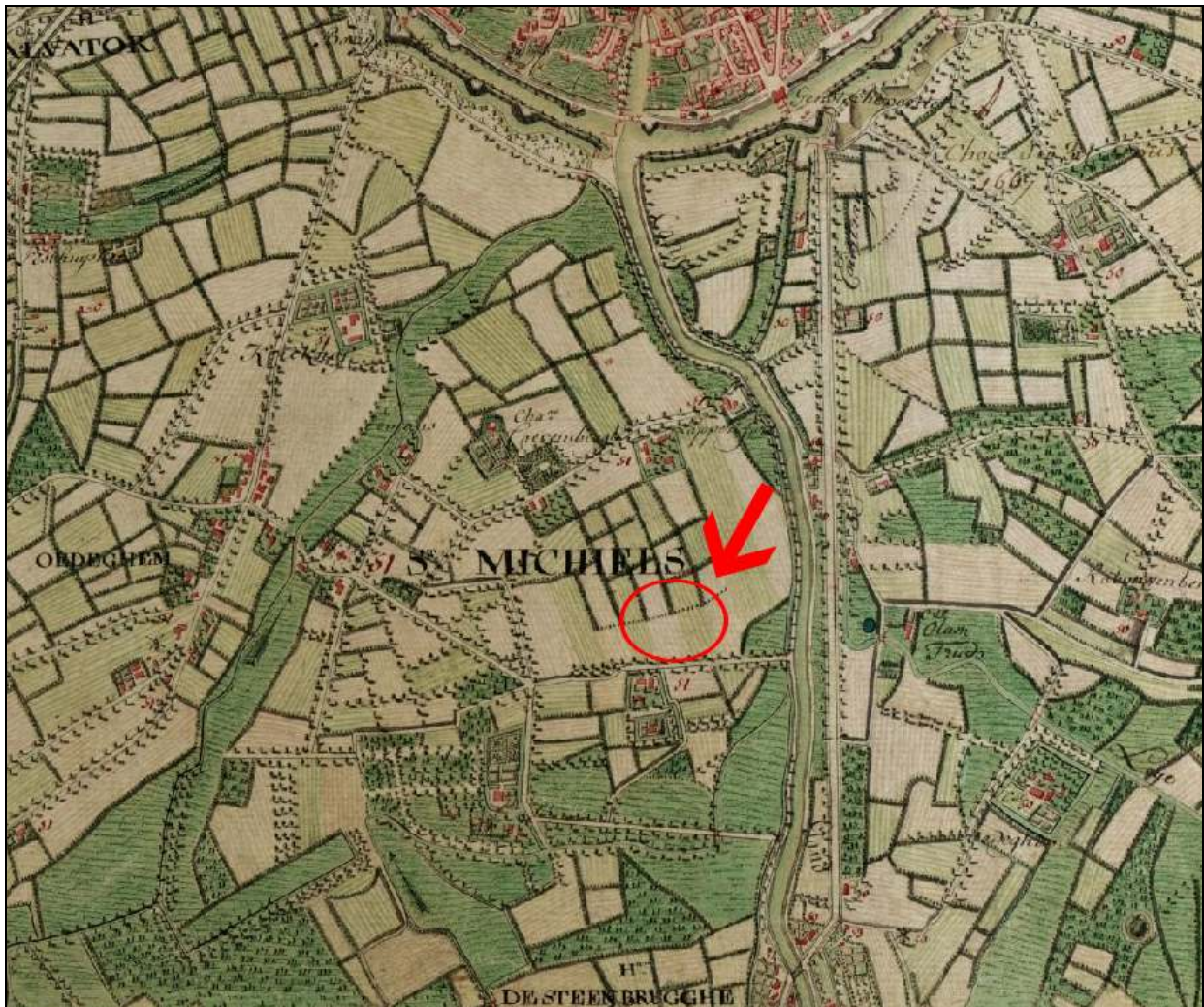
Afb. 1: Situering van het projectgebied (bron: www.giswest.be)

2. Historische achtergrond.

Er zijn zeer weinig historische bronnen over het projectgebied beschikbaar. Op basis van enkele historische kaarten kan wel wat informatie worden afgeleid. Op de kaart van Ferraris (1777) was het projectgebied vrij van bewoning (**cfr. afb. 2**). Net ten zuiden van het projectgebied waren twee hoeves gelegen (t.h.v. het onlangs gerooide deel van het Lappersfortbos).

Volgens de inventaris van het Bouwkundig erfgoed¹ werd de straat Ten Briele reeds weergegeven op de kaart van Pieter Pourbus (1571).

De straatnaam verwijst naar de historische hoeve *Ten Briele*, die behoorde tot de bezittingen van het Sint-Janshospitaal en werd gesloopt voor de bouw van *La Brugeoise*, het latere Bombardier.²

Afb. 2: Kaart van Ferraris ten zuiden van Brugge met aanduiding van het projectgebied.
(bron: www.ngi.be)

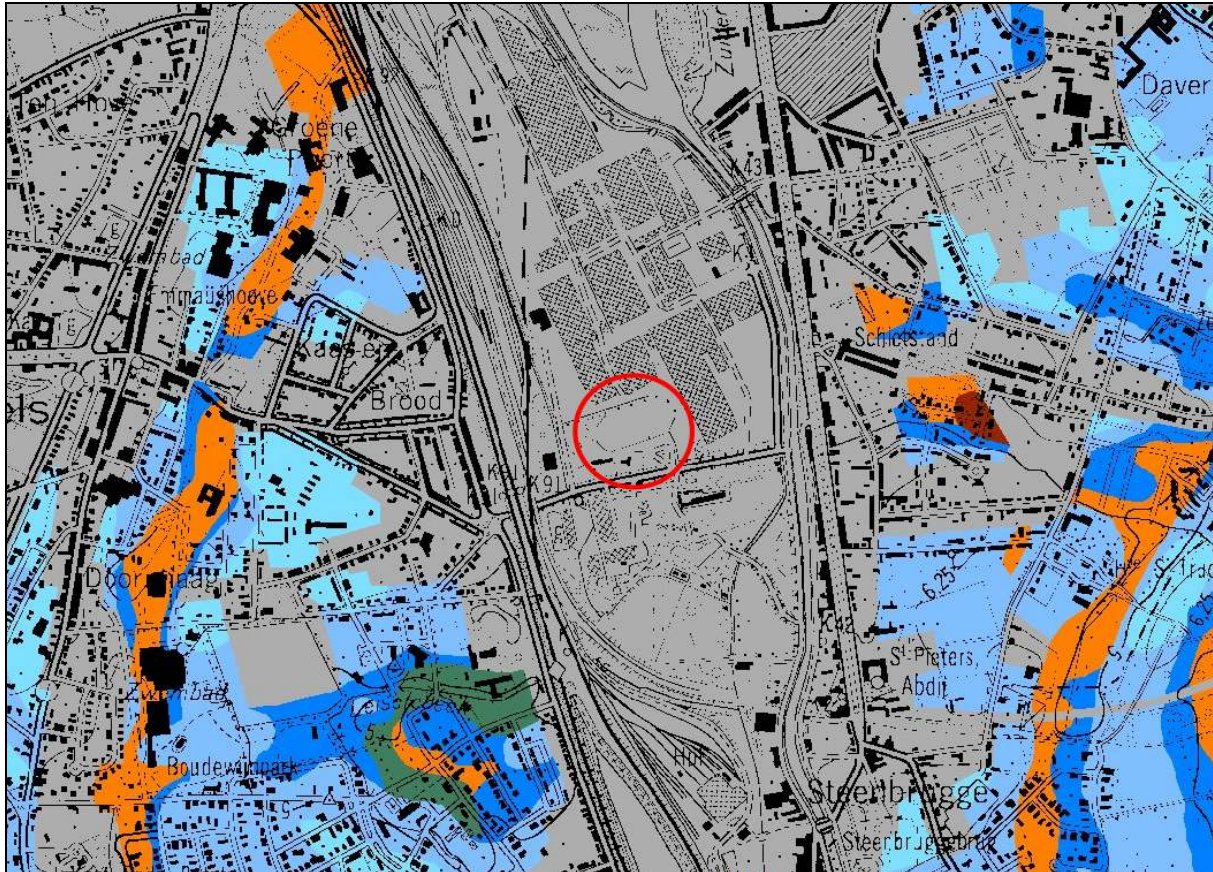
¹ *Bouwen door de eeuwen heen in Vlaanderen. Inventaris van het Bouwkundig erfgoed. Provincie West-Vlaanderen. Gemeente Brugge, deelgemeente Sint-Michiels.*, 2005, p.76 - 77

² *Bouwen door de eeuwen heen in Vlaanderen. Inventaris van het Bouwkundig erfgoed. Provincie West-Vlaanderen. Gemeente Brugge, deelgemeente Sint-Michiels.*, 2005, p.76 & 77

3. Bodemkundige achtergrond.

De bodem van het projectgebied is niet in kaart gebracht (**cfr. afb. 3**). Algemeen gezien is het projectgebied gelegen in de zandstreek.

De bodem had over het gehele projectgebied een gelijkaardige opbouw. De proefsleuven werden aangelegd op een diepte van ca. 50cm. De boven- of ploeglaag had een gemiddelde dikte van 30cm. Onmiddellijk onder de ploeglaag lag het pleistocene dekzandpakket. Het zand uit dit pakket is van zeer goede kwaliteit en bevat amper ijzerconcreties of *gley*-verschijnselen.

Afb. 3: Bodemkaart van het projectgebied. (bron: www.agiv.be & www.giswest.be)

4. Onderzoeksresultaten.

In totaal werden ter hoogte van het projectgebied 7 continue sleuven aangelegd van 2m breed (**cfr. bijlage 1: grondplan**). In de lengte van het voetbalveld werden vier proefsleuven aangelegd. De overige drie sleuven bevonden zich in de zone tussen het voetbalveld, de straat Ten Briele en de chalet. Aangezien er in deze zone nog veel bomen stonden, werd enkel de voor de kraan bereikbare plaatsen onderzocht.

- Proefsleuf 1 & 2: ca. 124m lang
- Proefsleuf 3: 117m
- Proefsleuf 4: 121,5m
- Proefsleuf 5: 27,5m
- Proefsleuf 6 & 7: ca. 30,5m

Gedurende dit proefsleuvenonderzoek kwamen enkele tientallen archeologische sporen en enkele recente sporen aan het licht. Ter hoogte van het voetbalveld werden meerdere zandwinningskuilen aangetroffen. Er werden ook enkele sporen uit de late middeleeuwen aangesneden.

Zandwinningskuilen

In proefsleuven 1 t.e.m. 5 en in proefsleuf 7 werden meerdere zandwinningskuilen aangetroffen. Vooral in proefsleuf 2 & 4 bevonden zich zeer dichte concentraties (**cfr. afb 4**). Deze rechthoekige kuilen zijn meestal parallel van elkaar aangelegd volgens een noordwest-zuidoost oriëntatie (**cfr. afb 4, rechts**). Opvallend is dat er zich in het oostelijke uiteinde van proefsleuf 2 & 3 een concentratie van zandwinningskuilen in een andere oriëntatie bevindt, namelijk volgens een noord-zuid-as (**cfr. afb 4, links**). Vermoedelijk wijst dit op twee verschillende fasen waarin aan zandwinning werd gedaan.

Er werden enkele zandwinningskuilen gecoupeerd. De diepte van deze sporen varieerde van enkele centimeters tot maximum 40cm. In de kuilen met een noordwest-zuidoost oriëntatie werd wat materiaal gerecupeerd, dit kan gedateerd worden op het einde van de 16de en in de loop van de 17de eeuw. Uit de zandwinningskuilen met de noord-zuid oriëntatie werd ook wat materiaal teruggevonden. Dit materiaal wordt op het eind van de 15de en in de loop van de 16de eeuw gesitueerd, wat betekent dat deze zandwinningskuilen ca. een eeuw ouder zijn.

Afb. 4: Concentratie aan zandwinningskuilen.
(Foto links: proefsleuf 2; rechts: proefsleuf 4)

Afb. 5: Een gecoupeerde zandwinningskuil (S27).

Middeleeuwse sporen

In proefsleuf 1 & 2 werden in elk 1 middeleeuws spoor aangetroffen; in proefsleuf 1 werden er 6 en in proefsleuf 5 werden er 4 middeleeuwse sporen aangetroffen.

Kuilen

In proefsleuven 1, 2 & 5 werden vier middeleeuwse kuilen aangetroffen. In proefsleuf 1 werden twee amorfe, ondiepe kuilen geregistreerd (S10 & S11). Beide sporen hadden een ondiepe donkerbruine, zandige vulling met moederbodem-vlekken. In allebei de sporen werd telkens één laatmiddeleeuwse wandscherf aangetroffen.

In proefsleuf 2 werd een gelijkaardig spoor als S10 & S11 aangetroffen. Het betreft hier een smal, langwerpig spoor met een donkerbruine, zandige vulling, waarin één laatmiddeleeuwse scherf werd aangetroffen. Dit ondiep spoor had in het vlak ook een onregelmatige vorm.

In proefsleuf 5 kwam één kuil aan het licht. Deze smalle rechthoekige kuil (S39) lag grotendeels onder de oostelijke sleufwand en was te klein om een zandwinningskuil te zijn. Dit spoor had een donkerbruine tot zwarte opvulling en bevatte één laatmiddeleeuwse, donkergrijze scherf.

Grachten

Gedurende het proefonderzoek werd in het zuiden van proefsleuf 5, één laatmiddeleeuwse gracht aangetroffen (S40; **cfr. afb. 6**). Deze liep volgens een oost-west oriëntatie en had een donkerbruine, heterogene opvulling. Uit de vulling werden enkele laatmiddeleeuwse (13de eeuw) scherven gerecupereerd.

Middeleeuwse zandwinningskuilen?

In proefsleuf 5 werden twee rechthoekig kuilen aangetroffen (S37 & S38), die er in het vlak uitzien als zandwinningskuilen. Opvallend verschil met de zandwinningskuilen uit de andere proefsleuven, is dat er 13de eeuws aardewerk uit werd gerecupereerd. Ook zat er in de vulling wat houtskool en verbrand leem, wat niet in de andere kuilen voorkwam.

Paalsporen

In de oostelijke zijde van proefsleuf 1 kwamen vier laatmiddeleeuwse paalsporen aan het licht (S2, S5, S6 & S7). Deze paalsporen waren vierkant van vorm en hadden een donkerbruine, zandige opvulling. De paalsporen lagen minimum op 5m afstand van elkaar en er was geen onderling verband merkbaar. In de vulling van drie paalsporen werd wat aardewerk aangetroffen. Het weinige materiaal laat slechts een ruwe datering in de 15de eeuw toe. De sporen werden gecoupeerd en zijn tussen de 0,25 en 0,45m diep.

Afb. 6: Doorsnede of coupe van de gracht S40.

Afb. 7: Twee gecoupeerde paalsporen. (links: S07; rechts: S05)

Overige sporen

Proefsleuf 6, die net voor de chalet werd aangelegd, bevatte één groot spoor. Er werd verdiept tot 2m onder het loopvlak maar de onderzijde van het spoor werd niet bereikt. Vermoedelijk heeft er hier een grote waterpartij, zoals een vijver, gelegen. Het materiaal dat hierin werd aangetroffen overspant een tijdsvak van de 13de tot de 16de eeuw. Deze waterpartij staat niet meer afgebeeld op de kaart van Ferraris (1777), dus deze moet zeker voor het einde van de 18de eeuw reeds zijn gedempt geweest.

Recente sporen & nutsleidingen

In de westelijk uiteinde van proefsleuven 1 t.e.m. 4 werd een betonnen nutsleiding aangetroffen. Deze liep volgens een noord-zuid-as.

In proefsleuf 7 kwamen meerdere recente sporen aan het licht. Er werd een 20ste eeuwse keldervloer met de nog bewaarde onderzijde van de zijmuren aangesneden. Er bevond zich ook een nutsleiding die de sleuf doorsneed van zuidwest naar noordoost. Mogelijk gaat hier om leidingen die de chalet met de fabriek van Bombardier verbonden.

5. Besluit:

Tijdens het archeologische onderzoek werden enkele interessante middeleeuwse sporen aangetroffen. Aangezien het eerder om geïsoleerde sporen gaat, is een vervolgonderzoek, in de vorm van een opgraving, niet aangewezen.

Belangrijk is de vaststelling dat de menselijke sporen teruggaan tot de 13de eeuw (late middeleeuwen). De middeleeuwse sporen concentreren zich in proefsleuf 5, met wat geïsoleerde sporen verspreid over het projectgebied. Mogelijk bevinden we ons aan de rand van een laatmiddeleeuwse bewoningskern.

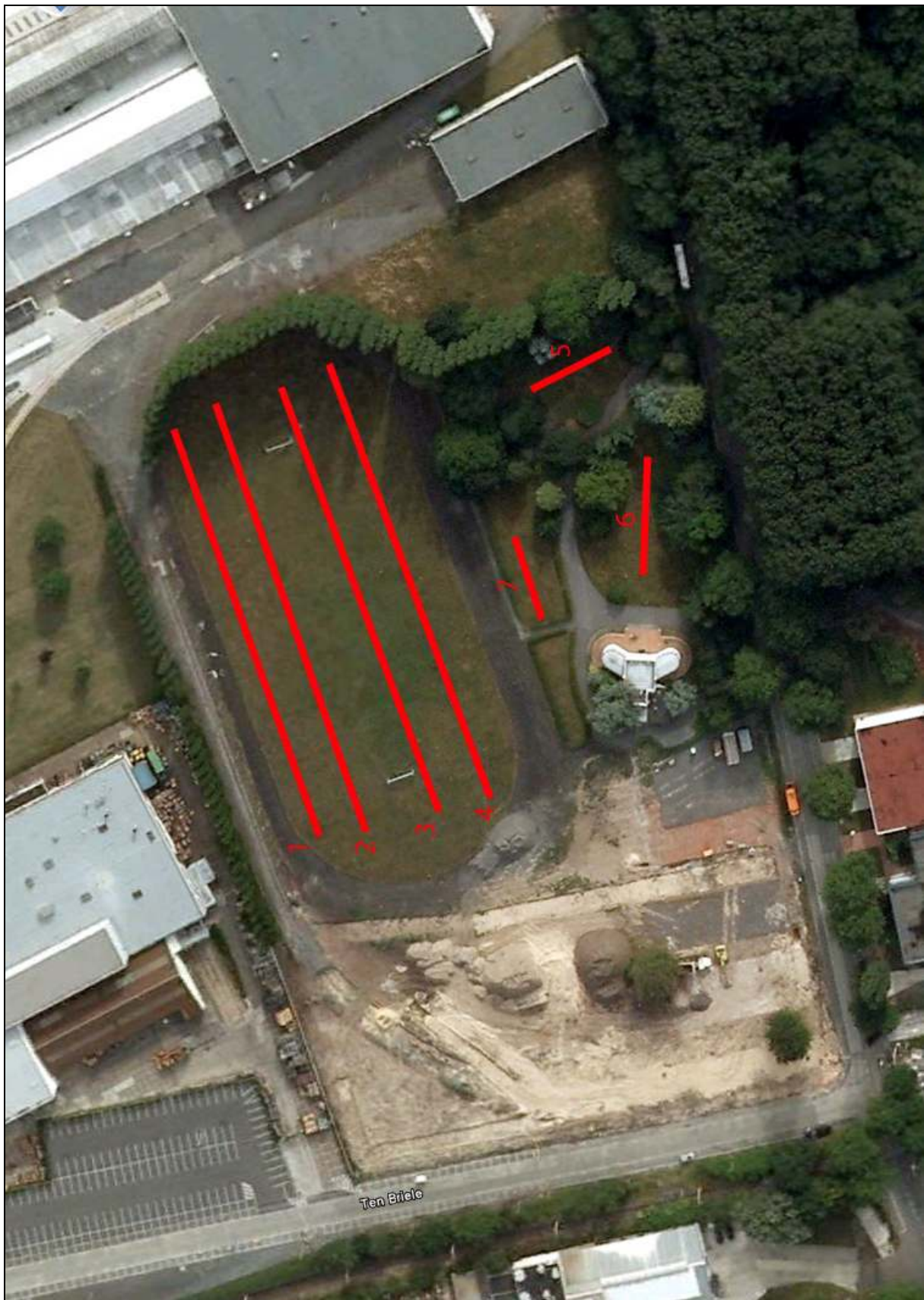
Opvallend is de aanwezigheid van enkele tientallen zandwinningskuilen. Uit het gerecupereerde materiaal en de oriëntatie van de kuilen valt op te maken dat het zand in twee fasen werd ontgonnen. Rondom Brugge werden reeds meerdere zandwinningskuilen aangetroffen, maar het is uitzonderlijk dat deze teruggaan tot het einde van de 15de, begin 16de eeuw.

Bij toekomstige bodemversturende ingrepen in de directe omgeving van het projectgebied wordt een archeologisch (proef)onderzoek aanbevolen.

6. Bibliografie

Bouwen door de eeuwen heen in Vlaanderen. Inventaris van het Bouwkundig erfgoed. Provincie West-Vlaanderen. Gemeente Brugge, deelgemeente Sint-Michiels., 2005, Brussel

7. Bijlage 1: grondplan

Bijlage 2: Vondstenlijst

Project: BRIOTB (Ten briele / Syntra West)

Proefsleuf	Spoor	Inhoud	Datering
1	1	AW	15 ^{de} - 16 ^{de} eeuw
1	2	AW	15 ^{de} - 16 ^{de} eeuw
1	4	AW	15 ^{de} - 16 ^{de} eeuw
1	6	AW	14 ^{de} eeuw
1	7	AW	15 ^{de} eeuw
1	8	AW	16 ^{de} - 17 ^{de} eeuw
1	9	AW	16 ^{de} eeuw
1	10	AW	15 ^{de} eeuw
1	11	AW (1 scherf)	Late middeleeuwen (13 ^{de} - 14 ^{de} eeuw)
1	12	AW	15 ^{de} - 16 ^{de} eeuw
1	13	AW	16 ^{de} - 17 ^{de} eeuw
2	15	AW (1 scherf)	14 ^{de} (late middeleeuwen)
2	18	AW	17 ^{de} - begin 18 ^{de} eeuw
2	21	AW	Onbepaald
2	26	AW	Eind 15 ^{de} - 16 ^{de} eeuw
2	27	AW	15 ^{de} - 16 ^{de} eeuw
3	28	AW	17 ^{de} eeuw
3	29	AW	16 ^{de} eeuw
3	30	AW	16 ^{de} - 17 ^{de}
3	31	AW	Onbepaald
3	32	AW	16 ^{de} eeuw (3 ME'se scherven)
3	33	SG	Eind 15 ^{de} - 16 ^{de} eeuw
3	34	AW	15 ^{de} - 16 ^{de} eeuw
4	36	AW	16 ^{de} - 17 ^{de} eeuw
5	37	AW	13 ^{de} eeuw
5	38	AW	13 ^{de} eeuw
5	39	AW	2 ^{de} helft 13 ^{de} eeuw - 14 ^{de} eeuw
5	40	AW	2 ^{de} helft 12 ^{de} - 13 ^{de} eeuw
6	41	AW, GLAS, SG	13 ^{de} - 16 ^{de} eeuw